

[Patursson.]

formationens Indførelse gik over til det saakaldte Kongsgods, formentlig væsentlig i den Form, at Kongen tilegnede sig den samme Landskyld, Bønderne før havde svaret til Kirken.

Dette Gods har, som vi ligeledes senere skal se, bibeholdt enkelte af de Særpræg, der karakteriserede de oprindelige Odelsejendomme, og indtager nu en Særstilling overfor Nabolandenes Fæsteforhold med flere Kendetegn tilfælles med det oprindelige Odelsgods eller, om man vil, Fideikommissier.

Den oprindelige Form i den historiske Tid for norske Selvejendomme var Odel. Erhvervelse af Odelsret, det er Ætteejendomsret paa en Jordejendom, var i de ældste Tider betinget af, at Jorden uafbrudt i 4—6 Generationer havde været i samme Slægts Besiddelse. Landsloven af 1274 føjer desuden til som et Alternativ et Tidsrum af 60 Aar.

Odelsretten gik oprindeligt over, dels til en Arveret for de til Deltagelse i Arveskiftet berettigede, især mandlige Slægtninge, dels til en Forkøbsret i Tilfælde af Gaardens Salg, ledsaget af en Løsningsret, naar den ikke var „lovbudt“ de forkøbsberettigede. I Sverige sammenfattedes Rettighederne under Navn af „Bördsret“. Det blev hurtigt Regel, at den ældste Søn overtog Gaarden, kun hvor flere Gaarde arvedes, tilfaldt disse yngre Sønner. Derfor var denne senere saakaldte Aasædesret netop et praktisk Udslag af Odelsretten. I Christian den Femtes Norske Lov, der ved et særligt kongeligt Reskript af 12. Maj 1688 gjordes gældende for Færøerne, bestemmes i 5te Bog, 5te Kapitel § 1:

„Den Jord kaldes Odelsjord, som haver ligget under et Ættag i 20 Vintre eller længer.“

Ved Forordningen angaaende „Odelsretten i Norge og dens nøjere Bestemmelse“ af 14. Januar 1770 forkortedes Indløsningstiden til 10 Aar, og ved Forordningen af 14. Januar 1829 om Odelsindløsningsretten paa Færøerne forkortedes denne til 5 Aar. Dette forhindrede dog ikke, at færøske Odelsmænd, selv efter at Odelsindløsningsretten ved Lov blev ophævet i Tresserne, fremdeles i paa-kommende Tilfælde i Afstaaelsesskøder beholdt sig og Arvinger Indløsningsret med den gamle Tidsfrist af 20 Aar.

De færøske Odelsejendomme drevs dels af Ejerne selv, eller hvor en Odelsmand besad flere Ejendomme af Opsiddere (Forpagtere), der indehavde Forpagtningen paa Aars Opsigelse. Odelsforholdet vedvarede, indtil Gejstligheden ved den færøske Bi-

skopstols Oprettelse i Begyndelsen af det 12te Aarhundrede begyndte at komme til Magt og Myndighed. Da overgik efterhaanden en betydelig Del af Odelsgodset til Biskopstolen, eventuelt i Form af Gaver, men vistnok særlig som Straf for de mod de gejstlige Forordninger begaaede Forseelser. Ved Biskopstolens Nedlæggelse ca. 1550 var saaledes imellem en Trediedel og Halvdelen af det samlede Jordegods paa Færøerne skatskyldigt eller i andre Maader i Afhængighedsforhold til Gejstligheden.

Ved den sidste katolske Biskop Amund Olavssons Forflyttelse omkring 1540 overtog Kongen de den færøske Gejstlighed tilhørende Jorderettigheder. En mindre Del af dette Gods vedblev fremdeles at være tillagt de færøske Præsteembeder, for hvilke Ejendomme Embederne ved kongelig Forordning af 1632 opnaaede den Begunstigelse at blive fri for den paa dem hvilende Lejebyrde. Foruden de Gejstligheden skatskyldige Ejendomme overtog de efterfølgende Konger en Del Odelsejendomme som Straf for begaaede Forseelser, væsentlig som Følge af Indbyggernes forbudne Handel med fremmede, jfr. bl. a. Forordningen af 30. Maj 1691 § 1:

„Skal det Indbyggerne i Færøe, geistlige og verdslige, hermed strengeligen og alvorligen forbuden være, Handel med fremmede at drive, enten af deris Både i Søen, eller udi andre Måder, under hvad Skin eller Prætext det være kunde; skulle nogen imod Forhåbning, dermed betrædis, og det hannem lovligen overbevisis, da skal hand have sit Embede forbrudt, om hand er geistlig, sin Bestilling, om hand er verdslig, og sin Gård, om han er Bonde, og derforuden, efter Sagens Beskaffenhed, som Voris Mandaters Overtræder anseeis.“

Desuden lever der paa Færøerne endnu den Dag i Dag adskillige Beretninger om, hvorledes en hel Del Ejendomme ved mindre hæderlig Fremgangsmaade fra Fogdernes Side fra Odel gik over til at blive Leje og skatskyldige til Kongen.

Af et af Frederik den Anden, under 3. Maj 1566 til Færingerne udstedt aabent Brev ses, at han erklærer sig villig til ved Køb at erhverve sig færøske Odelsejendomme.

„bedendes derfor og begære, at hvis I ville sælge, at I det afhænde til Os og ingen anden“, men saa vidt havet Underretning, er intet færøsk Gods eller i hvert Fald kun en ganske forsvindende Del ved Køb gaaet over til Kongsgods.